

ทัศนะประวัติศาสตร์ จากปรัชญาของ เอร์เนสต์ คัสสิเรอ

พรเพ็ญ ฮันตระกูล

เอร์เนสต์ คัสสิเรอ (Ernst Cassirer) เป็นนักปรัชญาในศตวรรษที่ 20 ที่ไม่ค่อยมีใครรู้จัก ทั้งๆที่เขาเป็นนักวิชาการหนึ่งในจำนวนน้อยคนที่ศึกษาความรู้ปรัชญาวิทยาศาสตร์แห่งศตวรรษปัจจุบัน เขามีผลงานตีพิมพ์ไม่น้อย โดยมากเกี่ยวข้องกับศาสตร์หลายแขนง คือ ประวัติศาสตร์ทางความคิด วิทยาศาสตร์ วรรณกรรม การเมือง และวัฒนธรรม งานที่เป็นระบบของเขาคืองานวิพากษ์ประวัติ-

ศาสตร์ปรัชญา โดยเฉพาะสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance) และสมัยภูมิธรรม (Enlightenment) นอกจากนี้ เขายังเป็นนักคิดผู้พยายามค้นหาหลักคิดเป็นกลางที่จะผสานปรัชญานิยมให้เข้ากับปรัชญาวิทยาศาสตร์ ผลงานชิ้นโบว์แดงของเขา คือ The Philosophy of Symbolic Forms (ตีพิมพ์เป็นภาษาเยอรมันในระหว่าง 1923-29 มี 3 เล่ม)

แกนกลางของปรัชญาของเขามี

เนื้อหาว่า ความคิดของมนุษย์เป็นตัวกำเนิดสัญลักษณ์ต่างๆซึ่งมนุษย์ใช้วิเคราะห์ตีความข้อมูลที่ได้จากประสบการณ์ การที่เราจะทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของความรู้และวิทยาศาสตร์นั้น เราต้องสามารถแยกแยะหน้าที่ของสัญลักษณ์แบบต่างๆซึ่งกลั่นกรองมาจากความคิดของมนุษย์ในรูปของภาษาและมายา¹ (language and myth) ดังนั้น ทั้งภาษา มายา และวิทยาศาสตร์ต่างก็เป็นรูปแบบของการ

1. คำว่า "มายา" ในความรู้สึกของคนทั่วไป หรือตามความหมายที่คนทั่วไปใช้ แปลว่า "หลอกลวง ไม่จริง" ซึ่งมีส่วนถูก แต่ในทัศนะของนักปรัชญาในศาสนาฮินดู คำว่า "มายา" มีความหมายว่า "เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างจากความเชื่อ เพื่อหาเหตุผลให้กับปรากฏการณ์บางอย่างที่มนุษย์ไม่เข้าใจ" ดังนั้น คำว่า "มายา" ในที่นี้จึงใกล้เคียงกับภาษาอังกฤษว่า "myth" ความหมายของ "มายา" นี้ มาจากความหมายทางปรัชญาฮินดู เวทานตะ (Vedānta) แปลว่า "สิ่งลวงตา สิ่งที่ไม่เป็นตัวตนจริง" ลัทธิเวทานตะเชื่อว่า เอกภาพ (Brahman-atman) เท่านั้นที่มีอยู่จริง ปรากฏการณ์ทางโลกนอกนั้นเป็นมายา มายาเกิดจากอวิชชาของมนุษย์ ความรู้แจ้งเห็นจริงในเอกภาพเท่านั้นจะปลดปล่อยเขา ผู้เข้าถึงการปลดปล่อยดังกล่าว คือผู้เข้าถึงโมกษะ (moksha) หลุดพ้นจากกิเลสเครื่องร้อยรัดทั้งปวง ความหมายของ "มายา" ยังมีปรากฏในคำภีร์ฤคเวท (Rig Veda) หมายถึง "ความลึกลับ อานาจเหนือธรรมชาติ" นอกจากนี้ ในบางแห่งความหมายต่างออกไป แปลว่า "กลลวง เล่ห์เหลี่ยม" ซึ่งมาจากความในคำภีร์ฤคเวทที่กล่าวถึงพระอินทร์เอาชนะพวกอสูรด้วยมายา ความหมายอันหลังตรงกับความหมายทั่วไปที่ใช้ในปัจจุบัน ดู Vergilius Ferm (ed.), An Encyclopedia of Religion (New Jersey : Littlefield, Adams & Co., 1959), p. 477, 514-15.

แสดงออกทางความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ทั้งสิ้น เมื่อมนุษย์เกิดความรู้สึก มนุษย์ก็ได้รับประสบการณ์ แต่ในเมื่อมนุษย์เป็นสัตว์ที่สร้างพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของตน ประสบการณ์ของมนุษย์จึงปรากฏออกมาในรูปที่เป็นตัวตน คือเป็นสัญลักษณ์ ผลก็คือเกิดความแตกต่างที่แยกกันระหว่าง "ตัวตน" (self) กับ "สิ่งที่ไม่เป็นตัวตน" (nonself) ความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ของมนุษย์ถูกจัดระบบและเรียงลำดับ ปรากฏอยู่ในรูปวัตถุโดยมีข้อต่าง ๆ กัน และในการนี้เทศะและกาละ (space and time) ของวัตถุก็ถูกกำหนดขึ้นพร้อมกันโดยความคิดของมนุษย์ ในขั้นสุดท้ายแล้วปรัชญากลายเป็นการวิพากษ์ภาษา และศาสนากลายเป็นการวิพากษ์มายา

ปรัชญาของคัสซีเรอตั้งคำถามขึ้นเป็นพื้นฐานการศึกษาศาสตร์ต่าง ๆ ในแง่สัมพัทธ์ กล่าวคือวิทยาศาสตร์ทฤษฎีแห่งความรู้หรือญาณศาสตร์ (epistemology) และวัฒนธรรม นอกจากนั้นยังให้ประโยชน์ต่อการศึกษารัฐศาสตร์ประวัติศาสตร์อีกด้วย เพราะปรัชญาของเขาชี้แนะว่า การเรียนรู้เรื่องราวในอดีตซึ่งเป็นประสบการณ์ของมนุษย์ จะเอื้อให้มนุษย์มีชีวิตอยู่อย่างมีพลัง โดยเหตุที่มนุษย์พบความเป็นมาเกี่ยวกับพฤติกรรมและความคิดของตน และนั่นคือประวัติศาสตร์

บทความนี้มุ่งหมายที่จะกล่าวถึงชีวิตและวิเคราะห์ความคิดของนักปรัชญาผู้หนึ่งให้เป็นที่รู้จัก โดยเฉพาะแก่ผู้ที่สนใจปรัชญาประวัติ-

ศาสตร์ ทั้งนี้เพราะการศึกษาปรัชญาประวัติศาสตร์ในบ้านเราขณะนี้ ยังขาดการสำรวจและวิเคราะห์ให้ลึกถึงถึงทงชีวิตและความคิดของนักปรัชญาโดยตรง

คัสซีเรอเป็นนักปรัชญาเยอรมันเชื้อสายยิว เกิดเมื่อ ค.ศ. 1874 ที่เบรสเลา (Breslau) (ปัจจุบันอยู่ในโปแลนด์) เขาเริ่มต้นเรียนหนังสือในเบอร์ลิน โดยสนใจวรรณคดีและปรัชญาเยอรมันเป็นพื้นฐาน เหตุนี้ทำให้เขาศึกษาศาสตร์และปรัชญาว่าด้วยกฎเกี่ยวกับมนุษย์เป็นวิชาแรก

ในเยอรมันขณะนั้น ปรัชญาของคานต์ (Immanuel Kant 1724-1804) และการเคลื่อนไหวของปรัชญาฝ่ายจิตนิยมในศตวรรษที่ 18 กำลังเป็นที่สนใจกันมาก ผู้ที่ลงมือศึกษาก่อนคือ ออตโต ลิบบแมน (Otto Liebmann) กับ เฮร์แมน โคเฮน (Hermann Cohen) ต่อจากเบอร์ลินคัสซีเรอเดินทางไปมาร์เบิร์ก (Marburg) เพื่อเรียนกับโคเฮน เมื่อสำเร็จปริญญาเอก โดยมีผลงานวิจัยเกี่ยวกับไลบนิซ (Gottfried Wilhelm Leibniz 1646-1716) หลังจากนั้นเขาเดินทางกลับไปเบอร์ลิน เริ่มต้นทำงานวิชาการ และตั้งเข็มมุ่งศึกษาพัฒนาการของปรัชญาสาขาทฤษฎีแห่งความรู้ด้านวิทยาศาสตร์

ความจริง โคเฮน ต้องการให้คัสซีเรอทำงานร่วมกับเขาที่มาร์เบิร์ก แต่คัสซีเรอจำเป็นต้องปฏิเสธข้อเสนอ เพราะในขณะนั้นเริ่มมีกระแสต่อต้านชาวยิวเกิดขึ้นที่นั่นบ้างแล้ว อย่างไรก็ตาม หลังจากที่ได้รับความสำเร็จจาก

การเขียนหนังสือเรื่องแรกชื่อ

Problem of Knowledge เขาตอบรับคำเชิญ

คำชวนของโคเฮน โดยมีข้อแม้ว่า

จะต้องทำงานอยู่ในเบอร์ลินด้วย

เนื่องจากคัสซีเรอเป็นยิว และยังมี

สถานศึกษาของสำนักมาร์เบิร์กด้วย

ขณะนั้นที่เบอร์ลิน ความรู้สึกต่อ

ชาวยิวเริ่มเกิดขึ้นแล้ว ปรัชญา

มาร์เบิร์กมีผู้ได้แย่งมากและถูก

ว่าเป็นพวกต่อต้านจิตนิยม

อิทธิพลความคิดของคานต์ครอบ

สำนักศึกษานอยู่ คัสซีเรอจึงหา

ประจำไม่ได้ เพียงแต่ได้รับการว่า

เป็นอาจารย์พิเศษ และต้อง

ตำแหน่งว่างในมหาวิทยาลัย จน

ผลงานเรื่อง Substance and Function

and Einstein's Theory of Relativity

(1910) ได้รับความนิยม คัสซีเรอ

ไม่ได้บรรจุเป็นอาจารย์ประจำ

มหาวิทยาลัยใด

อย่างไรก็ดี หลังสงคราม

ครั้งที่ 1 คัสซีเรอได้งานที่มหาวิทยาลัย

แฮมเบิร์ก (Hamburg) เขาทำงาน

ที่นั่นจนได้เป็นอธิการบดีในปี 1933

เมื่อฮิตเลอร์ขึ้นดำรงตำแหน่งผู้นำ

อาณาจักรไรช์ที่ 3 เขาก็ลาออก

อพยพไปอยู่ที่อื่น ในตอนแรกคัสซีเรอ

ไปอังกฤษ และสอนหนังสือที่

วิทยาลัยออกฟอร์ดตั้งแต่ปี 1933-1935

เขาตกลงรับตำแหน่ง

อาจารย์พิเศษที่มหาวิทยาลัย

บอร์ก (Goeteborg) ในสวีเดน

ปี 1941 เขาเดินทางไปที่มหาวิทยาลัย

เยลในฐานะอาจารย์ผู้รับเชิญ

โลกครั้งที่สองทำให้เขากลับสวีเดน

ได้ คงอยู่ในสหรัฐอเมริกาและ

ร่วม

รับคำเชิญ
โดยโคลัมเบ
ที่นั่นจนก
1945 อัน
ช่วงสศทา
งานที่สศก
Essay on I
Philosoph
The Myth
ขณะ
ตามต่อ
การรวมตัว
ความสาม
และต้อง
Metaphy
ตามต่อ
งานที่เชอ
ของสศก
และความรู้
และส่วน
มนุษย์ไม่
งานเป็น
ature of
จากนั้น
คัสซีเรอ
ม
ธรรมชาติ
ทุกกัน
วิเคราะห์
การ
แสงหา
ของมนุษย์
ความคิด
mental mei
นั้นๆ
องของวิ
สศก
ความ
เป็น
ร่วม

รับค่าเชิญไปสอนหนังสือที่มหาวิทยาลัย
โคลัมเบียในปี 1944 เขาทำงานอยู่
ที่นั่นจนกระทั่งถึงเดือนเมษายน ปี
1945 อันเป็นวาระสุดท้ายของชีวิตใน
ช่วงสุดท้ายแห่งชีวิต คัสซีเรอผลิต
งานที่สำคัญออกมาอีก 2 ชิ้น คือ An
Essay on Man: An Introduction to
a Philosophy of Culture (1944) และ
The Myth of the State (1945)
ขณะอยู่ที่มหาวิทยาลัยปรัชญาของ
คานต์ต่อให้ดื้อดื้อเขามากเช่นเดียวกับ
ทอว์มัสสันนักปรัชญาของคานต์เน้น
ความสัมพันธ์ระหว่างอภิปรัชญา
(Metaphysics) กับทฤษฎีแห่งความรู้
คานต์เชื่อว่าความเป็นจริง (reality)
อยู่ก่อนความรู้ ความเป็นจริง
และความรู้เกี่ยวกับความเป็นจริงเป็น
กันละส่วนกัน ตามทฤษฎีของคานต์
มนุษย์ไม่สามารถแสวงหาลักษณะ
ความเป็นจริงสูงสุด (the ultimate
nature of reality) ได้ สิ่งที่มีมนุษย์
เข้าถึงได้ คือปรากฏการณ์ธรรม-
ชาติ มนุษย์เรียนรู้ปรากฏการณ์
ธรรมชาติที่เกิดขึ้นในเวลาและลักษณะ
ต่างๆ กันจากการสังเกตและการ
เลาะออกวิเคราะห์ คัสซีเรอรับหลักคิดนี้ แต่
วิพากษ์วิจารณ์ของเขาใหม่ คือ เขาเห็น
ว่าแสวงหาความจริงจากประสบการณ์
ของมนุษย์ แทนที่จะเป็นวิธีการใช้
ความคิดสร้างความเข้าใจ (transcen-
dental method) อย่างพวกมาร์เบิร์ต
คนอื่นๆ ดังนั้นเขาจึงเริ่มมองเห็นว่า
เรื่องของวิชาปรัชญาไม่ใช่เรื่องของ
ญาณวิทยาที่จะแสวงหาความรู้เกี่ยว
กับความเป็นจริงด้านๆ อย่างเดียว แต่
จะต้องรวมไปถึงการตั้งคำถามเพื่อที่

จะให้ได้มาซึ่งคำตอบเกี่ยวกับความ
เป็นจริงนั้น วิธีการก็คือ คิด สังเกต
และตั้งข้อสงสัย มนุษย์คิด สังเกต
และสงสัยจากอะไร คำตอบก็คือจาก
ประสบการณ์ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์
ระหว่างทอว์มัสสัน (สภาพที่ปรากฏเป็น
อยู่บนโลก) กับออตทอวิส (ความคิด
ของมนุษย์) คัสซีเรอตั้งคำถามว่า ประสบ
การณ์ของมนุษย์เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด
เวลา ด้วยเหตุนี้ การแสวงหาความรู้
จึงมิใช่การแสวงหาความเป็นจริงที่
ตายตัว เขาคิดว่านักปรัชญาควร
ตระหนักเป็นเบื้องต้นแล้วว่า แท้จริงแล้ว
ความรู้ของมนุษย์เป็นตัวกำหนดทอว์มัสสัน
หรืออีกนัยหนึ่ง โลกวัตถุสะท้อนโลก
ทัศน์ของมนุษย์

ในหนังสือ The Philosophy of
Symbolic Forms คัสซีเรอพยายาม
อธิบายถึง การแสวงหาความรู้จาก
ประสบการณ์ของมนุษย์ ซึ่งอันที่จริง
แล้วก็คือการเพิ่มเติมความคิดของเขา
ต่อจากของคานต์นั่นเอง ตอนหนึ่ง
เขากล่าวว่า

“... จะไม่มีข้อกังขาและความ
แตกแยกในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับ
ความรู้ ถ้าหากว่าเราสามารถหาความ
หมายของความรู้ได้ กล่าวคือ เราจะ
ต้องหาความเกี่ยวข้องที่เคลื่อนไหว
เปลี่ยนแปลงระหว่างความรู้กับสรรพ-
สิ่งต่างๆ การกำหนดความสัมพันธ์
ของสองสิ่งนี้ จะให้ตายตัวเหมือนกา
เครื่องหมายภูมิศาสตร์นั้นไม่ได้ เพราะ
ทั้งความรู้และสรรพสิ่งต่างมีความ
เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง ฉะนั้นแล้ว
ความรู้ทั้งมวลหรือเพียงเสียๆ หน่อย
เดี๋ยวนี้ใดก็ตาม จะไม่อยู่นอกเหนือ

ความเข้าใจของมนุษย์ มนุษย์จะเข้าใจ
สรรพสิ่งต่างๆ ได้ในลักษณะที่เป็น
ตัวเป็นตน ไม่ใช่สัญญาภาพ มนุษย์
จะรู้ อีกด้วยว่าความรู้ไม่ใช่ตัวความ
เป็นจริงที่ว่างเปล่า แต่เป็นตัวกำหนด
สรรพสิ่งที่จับต้องและเข้าใจได้ โดย
วิธีคิดนี้ เราได้มาซึ่งความหมายของ
ความรู้” (Vol.3, p.24)

ข้อความตอนนั้นแสดงให้เห็น
ว่า คัสซีเรอเน้นถึงความสัมพันธ์ของ
ความรู้กับสรรพสิ่ง ในลักษณะที่การ
เปลี่ยนแปลง ทั้งนเพราะเขาเห็นว่า
นับตั้งแต่โคเปอร์นิคัส (Nicolaus
Copernicus 1473-1543) ได้ค้นพบ
ทฤษฎีจักรวาล ซึ่งนับเป็นการเปลี่ยน
แปลงทางวิทยาศาสตร์อย่างใหญ่หลวง
เรื่อยมาจนถึงสมัยของคานต์ กรอบ
ทฤษฎีวิทยาศาสตร์ไม่ได้เปลี่ยนแปลง
สรรพสิ่งต่างๆ ถูกกำหนดตายตัวและ
ศึกษากันมาอย่างนั้น สำนักมาร์เบิร์ต
ซึ่งเน้นการศึกษาปรัชญาวิทยาศาสตร์
เป็นสำคัญ ก็ดำเนินตามแนวทางนี้
การศึกษาค้นคว้าความรู้กระทำอยู่ภายใน
กรอบทฤษฎีอันเก่า คัสซีเรอขอไป
ว่า สรรพสิ่งต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลง
ต่อกันเรื่อยมาจนถึงสมัยคานต์และสมัย
เขา ดังนั้น แทนที่เขาจะดำเนินรอย
ตามวิธีการศึกษาปรัชญาวิทยาศาสตร์
อย่างเก่า เขากลับเชื่อว่าการศึกษา
ทฤษฎีแห่งความรู้ทางวิทยาศาสตร์ตาม
แบบเก่านี้มีขอบเขตที่แคบเกินไป ทั้ง
นี้เนื่องจากตัวเขามีความสนใจศึกษา
วิทยาศาสตร์วัฒนธรรม (geiste-
wissenschaften) อันเป็นวิทยา-
ศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด
กับสรรพสิ่งและมนุษย์ ดังนั้นเขาจึง

พยายามหาทางที่จะนำทฤษฎีแห่งความรู้มาใช้กับความรู้ทุกๆ สาขา ในการนี้เขาตระหนักดีว่า จะต้องขยายหลักการเบื้องต้นของทฤษฎีแห่งความรู้ให้กว้างขวางออกไป เพื่อว่าความหมายของวิทยาศาสตร์จะไม่แตกต่างไปจากกิจกรรมอย่างอื่นของมนุษย์ที่ไม่ใช่วิทยาศาสตร์ คือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

ด้วยความต้องการที่จะแสวงหาหลักทฤษฎีแห่งความรู้ที่จะนำไปใช้ได้ โดยทั่วไปกับศาสตร์ทุกสาขานเอง ทำให้คัสซีเรอเริ่มแยกตัวออกมาจากอิทธิพลของสำนักกิตติมาร์เบิร์ต ซึ่งเป็นพวกที่ยึดถือตามแนวความคิดของคานต์ (orthodox neo-Kantianism) แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า เขาละทิ้งแนวความคิดของคานต์โดยสิ้นเชิง เขาพยายามขยายขอบเขตเนื้อหาแนวความคิดเดิมให้กว้างขึ้น และเสนอแนวการวิเคราะห์มนุษย์ใหม่ โดยการเน้นเอาว่ามนุษย์เป็น "สัตว์สัญลักษณ์" (Symbolic animal) ในงานเขียนเรื่อง *An Essay on Man : An Introduction to a Philosophy of Human Culture* คัสซีเรอพยายามศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างจริงจังจนค้นคว้าของนักชีววิทยา อุกซกูล (Johannes von Uexkull) เขาให้ความหมายของ "สัตว์สัญลักษณ์" ไว้ดังนี้

"เราจะเห็นว่า มีลักษณะอันหนึ่งปรากฏเด่นชัดในสัตว์มนุษย์ นั่นคือตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มนุษย์ไม่ได้เปลี่ยนแปลงโดยการขยายตัวทางด้านปริมาณเพียงอย่างเดียว แต่ยังผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพ

ด้วย มนุษย์ค้นพบวิธีการที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้อยู่เสมอ ในระบบการรับรู้และการแสดงออกซึ่งมีอยู่ในสัตว์ทุกชนิด เราพบว่าในตัวมนุษย์มีตัวเชื่อมโยงระบบดังกล่าว เราอาจจะเรียกตัวเชื่อมโยงอันนี้ว่า "ระบบสัญลักษณ์" (symbolic system) ระบบนี้เองเปลี่ยนแปลงชีวิตมนุษย์ ถ้าจะเปรียบเทียบกับสัตว์เดรชันแล้ว จะเห็นว่าคนมีชีวิตอยู่ในภาวะความเป็นจริงที่มีเนื้อหามากกว่าหมายความว่า คนมีชีวิตอยู่ในมิติอันหนึ่ง ซึ่งแม้ว่าเขาจะแสดงออกถึงความต้องการภายในเพียงเดียวกับสัตว์เดรชัน แต่การแสดงออกของมนุษย์ผ่านกระบวนการความคิดที่ซับซ้อนและยุ่งยาก ดังนั้น คนจึงมีตัวชีวิตอยู่ในโลกวัตถุเพียงอย่างเดียว แต่ในโลกสัญลักษณ์ด้วย ภาษา มายา ศิลปะ และศาสนา เป็นส่วนหนึ่งของจักรวาลสัญลักษณ์นี้ สิ่งเหล่านี้เปรียบเสมือนคำที่ร้อยกันเป็นตาข่าย สัญลักษณ์เป็นตาข่ายประสบการณ์ของมนุษย์ที่มีความยุ่งเหยิง ยิ่งมนุษย์สร้างความก้าวหน้าทางปัญญา ความคิด และประสบการณ์ของตนมากขึ้นเท่าใด ตาข่ายสัญลักษณ์อันนี้จะรัดกันเห็นยวดยานและดีขึ้นทุกที ความยุ่งเหยิงของคำยักถูกถ้อยจนไม่เห็นทางที่จะแก้ได้ ฉะนั้นแล้ว สิ่งพิเศษเกี่ยวกับคนจึงไม่ใช่ความเป็นจริงแท้ๆ ต่อไป เขาไม่สามารถมองทะลุสัญลักษณ์ต่างๆ เข้าไปเห็นความจริงแท้ในลักษณะที่เคยเป็นมาอย่างในอดีตเมื่อประสบการณ์ของมนุษย์ไม่ซับซ้อน ดังนั้น แทนที่มนุษย์จะเป็นฝ่ายเข้าใจ

สรรพสิ่งต่างๆ ด้วยตัวเอง มนุษย์ต้องการอาศัยตัวกลางเป็นสื่อ ซึ่งก็คือเขาสร้างขึ้นมาเอง เช่น รูปแบบภาษา จินตนาการทางศิลปะ ลักษณะความเชื่อต่างๆ หรือพิธีทางศาสนา เป็นต้น มนุษย์ห่อหุ้มเองด้วยสิ่งเหล่านี้" (pp.24-25) ความหมายของ "สัตว์สัญลักษณ์" ข้างต้นมาจากการวิเคราะห์กระบวนการความคิดของมนุษย์ โดยคัสซีเรอนำเอาความคิดของคานต์เกี่ยวกับชีวิตของคนที่เชื่อว่าความรู้มนุษย์เกิดจากความคิดของมนุษย์รูปสัญลักษณ์ (symbolic form) เขานิยามว่า วิทยาศาสตร์เป็นกรรมทางปัญญาของมนุษย์อย่างหนึ่ง และมาจากการบวนการที่มนุษย์ใช้ปรากฏการณ์ธรรมชาติ โดยสร้างการรับรู้ในรูปแบบต่างๆ (forms perception) ร่วมกับการกำหนดรูปภาพต่างๆ (concepts) ด้วย เพื่อเข้าใจประสบการณ์ของคัสซีเรอ มนุษย์จะต้องคุ้นเคยกับความหมายทางภาษา ความคิดที่เป็นมา (philosophical thought) รวมทั้งขบวนการรับรู้ ความรับรู้ และความคิด วิจัย (processes of sensation, perception, and judgement) นั้น คัสซีเรอจึงเชื่อว่า ภาษาที่ดี และความรู้ต่างๆ ก็ดี แต่คาบเกี่ยวกันในแง่คำๆ กระบวนการที่มนุษย์พยายามจัดลำดับความรู้ที่ตนนึกคิดที่สับสนให้เป็นรูปขบวนการที่ตนเข้าใจได้ นั่นคืออดีตมา มนุษย์สร้างวิธีการรับรู้ เช่น เรื่องของเทพธิดา กาละ

มนุษย์หรือการสร้างแนวคิด เช่น เรื่องของ
ซึ่งก็คือ สสาร คุณลักษณะ การโยงความ
รูปแบบสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล เป็นต้น
เป็นสิ่งที่กลั่นกรองแล้วเกิดจากการที่แรกทีเดียว
หรือที่มนุษย์สร้างเป็นสัญลักษณ์ เป็นภาพ
ยี่ห้อ อื่นๆ (primitive symbols, images
"สัตว์" and acts) ขึ้นก่อน เพื่อแทนสิ่งที่
การวิเคราห์ (unfolding) สิ่งที่มีมนุษย์
ยี่ โดยแสดงออก (articulation) ต่อสิ่งที่
งกลั่นกรองเป็นความรู้เกี่ยวกับโลก และต่อความ
ความรู้สึกลึกภายใน (consciousness)
องมนุษย์ของมนุษย์เองอีกด้วย ดังนั้น ความ
olic form เข้าใจเป็นลำดับที่มนุษย์พบจากประ-
สตร์เป็นหลักการ แท้จริงแล้วก็คือระเบียบที่
ยี่อย่างความรู้สึกลึกภายในของมนุษย์ได้
มนุษย์ที่สร้างขึ้นมาเองโดยมีพัฒนาการอันยาว
โดยสร้าง คณิตศาสตร์เรขาคณิตว่า ทฤษฎีแห่ง
(forms) ความรู้ของคานต์จะไม่ใช่ว่าแต่เพียง
กำหนดการสรุปยอดในเชิงทฤษฎี (merely
ด้วย theoretical deduction) อีกต่อไป
นี้ของความรู้ทางภาษาศาสตร์ (linguistics)
ความเข้าใจวิชาภาษาศาสตร์ (linguistics)
นมา (และมนุษยวิทยาวัฒนธรรม (cul-
งขบวนการ anthropological) แล้ว การ
ความลึกซึ้งหาความรู้ของเราไม่ว่าในด้าน
ลึกซึ้งตาม ก็จะเป็นการตั้งข้อสมมติ
ement) ในทฤษฎีหลักการสังเกต (empiri-
ยาคัด (hypothesis) ตามแบบวิธีการทาง
ได้ แต่ทฤษฎีวิทยาศาสตร์ด้วย คณิตศาสตร์หรือทฤษฎีเรื่อง
นี้ของอย่างละเอียดในหนังสือ The
แห่งทฤษฎี Symbolic Forms²
ยามจัด ในหนังสือเล่มนี้เขาพยายามเน้นเสนอ
ได้ นับว่าปรับปรุงความรู้เกี่ยวกับภาษา ความ
ได้ นับว่าปรับปรุงความรู้เกี่ยวกับภาษา ความ
การรับรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ให้เป็น
และ จัด ในหนังสือเล่มนี้เขาพยายามเน้นเสนอ

เป็นการวิเคราะห์ต่อจากหนังสือ เรื่อง
Substance and Function, and
Einstein's Theory of Relativity ซึ่ง
ในหนังสือเล่มหลังนี้ เขาเขียนถึงความ
คิดที่เขาเห็นด้วยกับพวกนักคณิต-
ศาสตร์และนักฟิสิกส์สมัยใหม่ว่า
สัญลักษณ์ของคณิตศาสตร์ต่างๆ
และแนวคิดเกี่ยวกับฟิสิกส์ เช่น เรื่อง
ของมวลสาร พลังงาน และอะตอม
ไม่ใช่เป็นข้อเท็จจริงที่ได้จากการ
สังเกต (empirical facts) เหมือน
กับเรื่องของการแสง ความร้อน และไฟ
ฟ้า หากแต่เป็นสื่อทางปัญญาที่มนุษย์
บัญญัติไว้เพื่อทำความเข้าใจความ
สัมพันธ์และลำดับเรื่องที่ได้อาจประ-
สการณทุกขณะ ปัญหาของนัก
ปรัชญาคือ ทำอย่างไรเขาจึงจะ
สามารถตามรอยความสัมพันธ์ระหว่าง
คำอธิบายทางวิทยาศาสตร์กับข้อมูลที่
ปรากฏอยู่ นั่นคือทฤษฎีกับประส-
การณจริงของมนุษย์

จากความคิดเรื่องมนุษย์เป็น
"สัตว์สัญลักษณ์" คณิตศาสตร์อธิบาย
ต่อไปว่าความรู้ทุกสาขาวิชาแม้แต่
วิทยาศาสตร์ ก็มาจากขบวนการความ
คิดวิเคราะห์ของมนุษย์ และแนวคิด
ของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นสาขาวิชาใดก็
ตาม เป็นสัญลักษณ์ที่มนุษย์กำหนด
ขึ้นมาเองจากประสบการณ์ต่างๆ

ดังที่ได้กล่าวแต่ต้นแล้วว่า
คณิตศาสตร์เป็นศิษย์สำนักมาร์เบิร์ก แม้
เขาจะแหวกแวงดวงความคิดแบบคานต์
ซึ่งเป็นแต่เพียงปรัชญาวิทยาศาสตร์
แท้ๆ มาสู่การสร้างความรู้เข้าใจอีก
แบบหนึ่งที่ใช้ปรัชญาวัฒนธรรมเข้า
ช่วยวิเคราะห์ เขาก็ยังยึดหลักคิดทาง

ตรรกวิทยาแบบคานต์อยู่ ดังจะเห็นว่า
เขาอาศัยหลักคิดจากนาทอร์ฟ (Paul
Natorp 1854-1924) หนังสือในผู้นำ
พวกนีโอคานเตียน (Neo-Kantian)
แห่งสำนักมาร์เบิร์ก มาช่วยอธิบาย
เพิ่มเติมทฤษฎีของเขาให้สมบูรณ์ขึ้น
นาทอร์ฟว่า เนื้อหาของสิ่งหนึ่งสิ่ง
ใดมีรายละเอียดต่างๆ เป็นองค์ประ-
กอบ และเนื้อหาเกิดขึ้นจากสัมพันธ์
ภาพระหว่างกันของเหตุและผล จาก
ความคิดอันนี้ คณิตศาสตร์เรขาคณิตมาขยาย
ความต่อว่า ตามหลักคิดของนาทอร์ฟ
จะเห็นว่าการรวบรวมเหตุผลต่างๆ ให้
เป็นระเบียบ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำ
ให้ความคิดของมนุษย์ปรากฏเป็นรูป
ธรรมได้ แต่เขาเสริมว่า ยังมีวิธีการ
อื่นๆ อีกนอกเหนือจากการใช้หลักคิด
ตรรกวิทยาหรือกฎของความสัมพันธ์
ต่างๆ ทางตรรกวิทยา ตัวอย่างเช่น
ศิลป ภาษาศาสตร์ และศาสนา เหล่านี้ล้วน
แต่เป็นการผสมกันของเหตุและผล
อย่างหนึ่ง ซึ่งไม่ได้เป็นแต่สะท้อน
ลักษณะสมมติเท่านั้น แต่ยังมีธรรมชาติ
ของสิ่งนั้นๆ อีกด้วย และมีทฤษฎีแห่ง
ความรู้เท่ากันวิทยาศาสตร์ เหมือนกัน
มาด้วยกัน แต่ต่างก็เป็นอิสระและมี
เนื้อหาต่างกัน ความรู้ความเข้าใจของ
มนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นวิทยาศาสตร์ ศิลป
ภาษา หรือศาสนา ฯลฯ ใช้
ว่าจะปรากฏขึ้นมาได้เองโดยๆ แต่
เกิดจากการกำหนดโดยความคิดมนุษย์
ตรงจุดเองที่คณิตศาสตร์ปรัชญา
วิทยาศาสตร์กับปรัชญาวัฒนธรรมเข้า
ด้วยกัน โดยขยายหลักทฤษฎีแห่ง
ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่มามีแต่เดิม
ให้กว้างออกไป กล่าวคือ ให้หลัก

ทฤษฎีที่มีความหมายกว้างจนครอบคลุมความคิดของมนุษย์ด้วย ไม่ใช่เฉพาะโลกวัตถุเพียงอย่างเดียว เขาให้เหตุผลว่า เพราะเราไม่สามารถจะเข้าถึงลงไปได้ว่าวิธีการวิเคราะห์ของเราถูกต้อง โดยการที่เราเพียงแต่ตั้งข้อสังเกตจากวัตถุชิ้นหนึ่ง วัตถุนั้นเป็นแต่เพียงสิ่งสมมุติ แท้ที่จริงแล้ว มันเป็นความคิดของมนุษย์นั่นเอง มนุษย์ถ่ายทอดความคิดออกมาเป็นสัญลักษณ์ และวัตถุก็ครอบงำธรรมชาติของความคิดของเขา ฉะนั้น จึงไม่มีข้อเท็จจริงอันใดที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ เคลื่อนไหวไม่ได้ พัฒนาการของวิชาฟิสิกส์ สมัยใหม่ในเรื่องที่เกี่ยวกับอะตอมหรือจักรวาลเป็นต้น พิสูจน์ว่าข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในช่วงเวลาหนึ่งมาจากความคิดของมนุษย์ที่ปรากฏอยู่ในเวลานั้น และการกำหนดทฤษฎีก็เกิดขึ้นจากข้อมูลดังกล่าว กัสซีเรอชี้ให้เราตระหนักว่า สิ่งที่เราเรียกว่าข้อเท็จจริงก็คือสิ่งที่ทฤษฎีในทางใดทางหนึ่งโน้มนำให้เป็นไปอย่างเสมอ และมีทัศนะของมนุษย์รวมอยู่ มนุษย์บัญญัติข้อเท็จจริงขึ้นมาจากทัศนะที่เขามีต่อสิ่งนั้น เพราะฉะนั้น ทฤษฎีไม่ใช่ปัจจัยที่เพิ่มเข้ามาในข้อเท็จจริง แต่ทฤษฎีคือตัวที่ทำให้เกิดข้อเท็จจริงนั่นเอง

จากที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด ทำให้เราเห็นว่าปรัชญาของกัสซีเรออยู่เหนือความคิดของกานต์อีกขั้นหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่ากัสซีเรอเน้นเรื่องของปรากฏการณ์ทางจิต (phenomenology of spirit) ให้ชนมามีความสำคัญเท่ากับปรากฏการณ์ทางวัตถุ ในด้านการเน้นเรื่องของปรากฏการณ์

ทางวัตถุ ในด้านการเน้นเรื่องของปรากฏการณ์ทางจิต น่าจะเป็นเพราะเขามีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่น่าขนองเดียวกับเฮเกิล (Friedrich Hegel 1770-1831) ดังจะเห็นได้จากการที่กัสซีเรออ้างอิงถึงงานของเฮเกิลเรื่อง *Phenomenology of the Spirits* (1807) ในผลงานของเขาอยู่เสมอ ในแง่นี้ ปรัชญาประวัติศาสตร์ของกัสซีเรอจึงไม่แตกต่างจากทัศนะของเฮเกิลที่ว่า ประวัติศาสตร์คือเรื่องราวของความสัมพันธ์ของมนุษย์ต่อตนเอง ต่อเสรีภาพของเขา และต่ออำนาจควบคุมตัวเองซึ่งขยายออกไปเรื่อยๆ แต่อย่างไรก็ดี กัสซีเรอไม่เชื่อว่า ทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นเรื่องของ ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล และทุกสิ่งทุกอย่างรวมกันเป็นความรู้บริสุทธิ์ (pure knowledge) อย่างที่เฮเกิลเชื่อ เขามองว่าประวัติศาสตร์ไม่จำเป็นจะต้องเริ่มต้นด้วยความจำเป็นทางเหตุผล (rational necessity) เหตุผลเป็นแต่เพียงส่วนหนึ่งของความคิด เหมือนภาษา ศิลปะ มายา ศาสนา และวิทยาศาสตร์ ดังนั้น เขาจึงไม่ยอมรับวิภาษวิธี (dialectic) ในระดับเดียวกับของเฮเกิล คือกำหนดให้ประวัติศาสตร์เปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวไปโดยขบวนการความคิดของมนุษย์ที่มีเหตุผล เขารับว่าประวัติศาสตร์มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างแน่นอน แต่เขาไม่วิเคราะห์ โดยการเหวี่ยงอย่างเฮเกิล ถึงแม้ว่าปรัชญาของเขาจะเน้นความสำคัญของปรากฏการณ์ทางความคิด แต่เขาก็ไม่กั้นปรากฏการณ์ทางวัตถุออกไปจากขบวนการทางจิตของมนุษย์

ในแง่ดูเหมือนว่า เขามีแนวคิดว่าเอียงไปทางวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ (historical materialism) มาร์กซ์ (Karl Marx 1818-1883) มาร์กซ์ถือว่าประวัติศาสตร์เริ่มต้นด้วยความจำเป็นทางวัตถุ (material necessity) แต่ตามความเป็นจริง กัสซีเรอไม่ได้ให้ความสำคัญกับวัตถุนิยมในแง่ที่เป็นเครื่องกำหนดความคิดแบบมาร์กซ์ เพราะวัตถุก็ก่อตัวขึ้นโดยความสัมพันธ์ของมนุษย์กับความรู้เช่นคณิตศาสตร์ เหมือนมายาเช่นศาสนา ดังนั้น กัสซีเรอยอมรับวิภาษวิธีของมาร์กซ์ที่ว่าประวัติศาสตร์เปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวโดยการพัฒนาการของพลังการผลิต (productive forces) สรุปลแล้วเขาเชื่อว่าขบวนการความรู้ทางภาษา มายา และวิทยาศาสตร์ บังคับที่สำคัญที่สุด บังคับทั้งสามช่วยให้มนุษย์วิเคราะห์หาความจริงโดยไม่เอนเอียงไปในทางใดทางหนึ่ง หรือลดความสำคัญของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือทำให้ปัญหาอภิปรายกลายเป็นนามธรรมที่สัมผัสไม่ได้ด้วยความคิดของมนุษย์

ปรัชญาของกัสซีเรอ (ก่อน 1931)

จะดูวิภาษวิธีวิจารณ์อยู่มากเหมือนกัน มีผู้กล่าวว่าวิธีการคิดและวิธีวิพากษ์ของเขาแคบเกินไป เพราะจำกัดความสนใจอยู่แต่เพียงเรื่องของธรรมชาติ ธรรมชาติ และกิจกรรม (activity) ทำให้ละเลยการวิเคราะห์ถึงปัจจัยเหตุการณ์สำคัญบางอย่าง เช่น อากาศ ภูมิประเทศ เศรษฐกิจ การเมือง และการที่เขาค่อนข้าง

แนวความคิดของปณิธานเรื่องความคิดหรือจิต
 วิทยาศาสตร์ ทำให้เกิดปฏิกิริยาชน
 (m) มากเหมือนกันจากผู้ติดตามแนวคิด
 1818-1840 ของเขาบางกลุ่ม
 ธรรมศาสตร์ อันที่จริงแล้ว คัสซิเรอไม่เคย
 (materialist) ปฏิเสธว่า บ้างก็อย่างอื่น ๆ นอกเหนือ
 เป็นจริงจากความรู้สึกสำนึกคิด ก็สามารถทำ
 าคัญแก่มนุษยชาติได้ เขาเพียงแต่พิจารณา
 ความสำคัญว่า ขบวนการความคิดของมนุษย์เกิด
 ในลักษณะใด มีความเกี่ยวข้องกับ
 วัตถุอย่างไร และมีสัญลักษณ์
 หมายเพียงใดบ้างที่ช่วยให้เกิดพัฒนาการ
 รือเพียงแต่ปรากฏขึ้นแล้วผ่านไป
 คัสซิเรอ การนิยามมนุษย์ยังคงมีความสัมพันธ์
 เชื้อชาติและกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติอยู่
 แปลงเปลี่ยนผลตนเองจึงมีมนุษยนิยมความคิด
 ของเขาอยู่ โดยเฉพาะในหมู่พวกที่
 (forces) ภายทางด้านวัฒนธรรม รวมทั้งพวก
 การกระทำที่ดลใจหรือเป็นเครื่องกำหนด
 ิยศาสตร์ของการของมนุษย์ที่สำคัญ
 ยศาสตร์ ผลงานชิ้นสุดท้ายของคัสซิเรอ
 ยศาสตร์ The Myth of the State ถูก
 ิยศาสตร์ วิจารณ์อย่างมาในฐานที่เน้น
 าวใดทางความคิดสัญลักษณ์มากเกินไป
 ึ่งใดสิ่ง และความคิดของเขาเอง เขา
 ิยศาสตร์ ความคิดหาตอบว่า มีปัจจัยทาง
 ิยศาสตร์ ความคิดที่สำคัญอะไรบางที่เอื้ออำนวย
 ิยศาสตร์ ความคิดสังคมนิยม (national
 ialism) ขนในเยอรมนีระหว่าง
 ิยศาสตร์ 1930 คัสซิเรอใช้ทฤษฎี
 ิยศาสตร์ สัญลักษณ์ของเขาเป็นแนวทางการ
 ิยศาสตร์ ไป เพราะความคิดทางการเมืองในเรื่อง
 ิยศาสตร์ ขบถตลอด เขาเชื่อว่ามนุษย์สร้าง
 ิยศาสตร์ จากพฤติกรรมสัญลักษณ์ (sym-
 bolic activity) ของตนเอง และ
 ิยศาสตร์ พฤติกรรมสัญลักษณ์ดังกล่าว (หรือ
 ิยศาสตร์ เช่น กิจกรรมปรารถนาของความคิด) ไม่
 ิยศาสตร์ ปรารถนาเป็นจริงสมบูรณ์ (absolute
 ิยศาสตร์ ปรารถนา) หรือเชื่อว่า

เป็นแล้ว ก็จะไม่มีการเกิดข้อสงสัยล
 ขันมาโต้แย้งความเป็นจริงสมบูรณ์นั้น
 ซึ่งเป็นการคิดที่ผิด เพราะความเป็น
 ิยศาสตร์ จริงสมบูรณ์ไม่มี หรือมีไม่ได้ มีแต่
 การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมสัญลักษณ์
 ิยศาสตร์ ของมนุษย์อยู่ตลอดเวลา และ
 ิยศาสตร์ ตามมนุษย์ยังเชื่อว่ามีความเป็นจริง
 สมบูรณ์ในโลกน้อยอีก ก็เท่ากับว่า
 ิยศาสตร์ มนุษย์ละทิ้งเสรีภาพของตนเอง นั่นคือ
 ิยศาสตร์ มนุษย์ปฏิเสธที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง
 ตามกาลเวลา เพิกเฉยที่จะใช้เสรีภาพ
 อันเหมาะสม

ถ้าพิจารณาให้ถ่องแท้แล้ว เรา
 จะเห็นว่า คัสซิเรอสร้างงานชิ้นสุดท้าย
 ิยศาสตร์ อย่างที่เป็นระบบที่สุด เป็นงานที่
 ิยศาสตร์ เขา นำปรัชญาของตัวเองมาวิเคราะห์
 ิยศาสตร์ สภาพความเป็นจริงทางความคิดและ
 ิยศาสตร์ วัตถุที่เกิดขึ้นในสังคมร่วมสมัย งาน
 ิยศาสตร์ ชิ้นนี้ไม่ใช่เป็นการวิเคราะห์ประวัติ-
 ิยศาสตร์ ศาสตร์ความคิดทางการเมืองเพียง
 ิยศาสตร์ อย่างเดียว แต่ยังเป็นงานที่รวมยอด
 ิยศาสตร์ ความคิดทางปรัชญาขั้นพื้นฐาน สัม-
 ิยศาสตร์ พันธ์กับความรู้ด้านปรัชญาประวัติ-
 ิยศาสตร์ ศาสตร์ ปรัชญาจิตนิยม และปรัชญา-
 ิยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หัวใจของหนังสือเล่มนี้
 ิยศาสตร์ คือความคิดที่เชื่อมั่นว่า สิ่งใดก็ตามที่
 ิยศาสตร์ มีผลแน่นอนเป็นข้อเท็จจริงหรือความ
 ิยศาสตร์ จริง สิ่งนั้นเป็นแต่เพียงสิ่งที่อาจจะเป็น
 ิยศาสตร์ ข้อเท็จจริงหรืออาจจะเป็นความจริง
 ิยศาสตร์ เท่านั้น นั่นหมายความว่า อะไรก็ตาม
 ิยศาสตร์ ที่ถูกกันว่าเป็นข้อเท็จจริงหรือความ
 ิยศาสตร์ จริงอยู่ในเวลาหนึ่ง ไม่ใช่ข้อเท็จจริง
 ิยศาสตร์ หรือความจริงที่สุด และก็ไม่ใช่ว่า
 ิยศาสตร์ ข้อเท็จจริงหรือความจริงตลอดไป
 ิยศาสตร์ เพราะข้อเท็จจริงหรือความจริงแปร
 ิยศาสตร์ เปลี่ยนไปตามความคิดสัญลักษณ์
 ิยศาสตร์ ของมนุษย์ และความคิดสัญลักษณ์
 ิยศาสตร์ คือปัจจัยสำคัญที่ทำให้มนุษย์สามารถ
 ิยศาสตร์ เปลี่ยนจักรวาลของตนใหม่ได้เสมอ
 ิยศาสตร์ นั่นคือ มนุษย์จะไม่ตกเป็นทาสวัตถุ

หรือความคิดในเวลาใดเวลาหนึ่งอยู่
 ตลอดไป ประวัติศาสตร์รับใช้มนุษย์
 ิยศาสตร์ ในฐานะที่เห็นว่า ไม่ช้าก็เร็ว
 ิยศาสตร์ มนุษย์จะต้องปลดแอกความเชื่อยึด
 ิยศาสตร์ เป็นสัจระ (dogmatism) และมาหา
 ิยศาสตร์ ต่าง ๆ ที่ห่มห่อตัวมนุษย์ทำให้มนุษย์
 ิยศาสตร์ หลงใหลเทิดทูนจนมองไม่เห็นความ
 ิยศาสตร์ สามารถทางปัญญาและเสรีภาพของ
 ิยศาสตร์ ตนเอง

สำหรับข้อคิดเห็นต่อการศึกษา
 ิยศาสตร์ ประวัติศาสตร์ที่ผู้เขียนมองเห็นจาก
 ิยศาสตร์ ปรัชญาของคัสซิเรอมีหลายประการ
 ิยศาสตร์ ประการแรก ข้อเท็จจริงและ
 ิยศาสตร์ ความจริง จะมีชีวิตชีวาขึ้นสำหรับ
 ิยศาสตร์ นักประวัติศาสตร์ ถ้านักประวัติศาสตร์
 ิยศาสตร์ ไม่ปล่อยไหลไปในบางขณะหลงคิดไป
 ิยศาสตร์ ว่ามีอยู่แต่เพียงในหน้ากระดาษหรือ
 ิยศาสตร์ วัตถุอะไรก็ตามที่เห็นอยู่เพียงแค่นั้น
 ิยศาสตร์ จนลืมนึกไปว่าหลักฐานทางประวัติ-
 ิยศาสตร์ ศาสตร์คือสัญลักษณ์ทางความคิด
 ิยศาสตร์ ของมนุษย์ที่เขาเลือกเอาตามเหตุผล
 ิยศาสตร์ ของคนออกมาบรรยายเป็นภาษา หรือ
 ิยศาสตร์ ทั้งไว้เป็นร่องรอยแห่งวัฒนธรรม

เหตุอันแรกนำมาซึ่งความคิดอัน
 ิยศาสตร์ ที่สอง คือการศึกษาประวัติศาสตร์ที่
 ิยศาสตร์ จะต้องประกอบด้วยการวิเคราะห์หลัก
 ิยศาสตร์ ฐานทางประวัติศาสตร์ บวกกับการ
 ิยศาสตร์ วิเคราะห์ความเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจ
 ิยศาสตร์ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม
 ิยศาสตร์ ในยุคสมัยที่หลักฐานนั้นถูกเลือกมา
 ิยศาสตร์ บันทึก หรือมีซากวัฒนธรรมหลงเหลือ
 ิยศาสตร์ อยู่ ในข้อหลังนั้นมนุษย์ไม่อาจรู้ได้จาก
 ิยศาสตร์ ประสบการณ์ของตนโดยตรง นอก
 ิยศาสตร์ จากใช้จินตนาการสร้างความเข้าใจ
 ิยศาสตร์ อดีตจากสัญลักษณ์ทางความคิดของ
 ิยศาสตร์ คนอื่น ดังนั้น ประวัติศาสตร์จึงไม่
 ิยศาสตร์ ควรถูกดึงไปเป็นวิทยาศาสตร์ อันจะ
 ิยศาสตร์ ทำให้นักศึกษาประวัติศาสตร์หยุดอยู่
 ิยศาสตร์ เพียงการพิสดารหลักฐานอย่างเดียว

และประวัติศาสตร์ก็ไม่ควรถูกดึงไปเป็นศิลปะ เพราะจะทำให้การเขียนประวัติศาสตร์ถูกรวบงำโดยความคิดจินตนาการ การสร้างความเข้าใจด้วยจินตนาการไม่มีทางเข้าใจความจริงดีเท่ากับประสบการณ์จริง ๆ

ประการสุดท้ายเมื่อประวัติศาสตร์อยู่ท่ามกลางวิทยาศาสตร์กับศิลป ดังนั้น นักประวัติศาสตร์ต้องมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ที่จะเขียนประวัติศาสตร์ชนตามสัญลักษณ์ทางความคิดของเขาที่มีต่อหลักฐานหรือข้อมูลต่าง ๆ (ซึ่งในการนี้ได้หมายถึงบิดเบือนข้อมูล) เขาไม่จำเป็นต้องเขียนประวัติศาสตร์ เพื่อรับใช้สิ่งจะทางวิทยาศาสตร์ คือเพื่ออธิบายว่าอดีตนั้นถูกต้องเป็นจริงเป็นอย่างไร เพราะปรากฏการณ์ทางจิตของเขาอาจไม่

ตรงกับปรากฏการณ์ทางจิตของคนในอดีต (แต่ไม่ได้หมายความว่าเขาไม่มีทางจะเข้าใจการกระทำและความคิดของคนในอดีตได้เลย) โดยแท้จริงเขาไม่อาจอธิบายว่าอดีตนั้นถูกต้องเป็นจริงที่สุดอย่างไร นอกจากนี้ นักประวัติศาสตร์ก็ไม่จำเป็นต้องเขียนประวัติศาสตร์เพื่อยกยอปอบนอดีต หรือรับใช้มายาต่าง ๆ ของคนในยุคก่อน หรือของคนร่วมสมัย สิ่งที่เขาควรทำก็คือเขียนประวัติศาสตร์เพื่อรับใช้เสรีภาพของตนเอง เสรีภาพซึ่งมีธรรมเนียมถือวิธีการประวัติศาสตร์ (การค้นหาค้นหาข้อมูลการพิสูจน์หลักฐาน และการวิเคราะห์ความหลักฐานที่เลือกแล้ว) ลูกโซ่ห่วงสุดท้ายที่สัมพันธ์กับเสรีภาพของนักประวัติศาสตร์ก็คือ นักประวัติศาสตร์จะต้องไม่ลืมว่าเขาเขียนประวัติ-

ศาสตร์เพื่อเสรีภาพของคนอื่น คนในขณะนี้และอนาคต ซึ่งเขามองประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง

กนที่บรรพประวัติศาสตร์ควรถูกชักจูงให้คิดเห็นว่า "ประวัติศาสตร์คืออดีตที่เป็นเรื่องแท้ (real) ประวัติศาสตร์จะอ้างความหมายอย่างนั้น ประวัติศาสตร์จะมีชีวิตชีวาแล่นอยู่ในความทรงจำของคนตลอดไป ทำให้มนุษย์เกิดความคิดและทำทุกอย่างที่ถูกต้อง เขาสงสัย อามนุษย์เพียงแต่สงสัยว่า "ประวัติศาสตร์เป็นเรื่องความคิดทางสน" มนุษย์คิดข้อเท็จจริง นักประวัติศาสตร์จึงเกิดงานประวัติศาสตร์ (Lukacs และ Collingwood)

หมายเหตุของผู้เขียน

บทความส่วนใหญ่ได้จากการสรุปความคิดในงานเขียนเกี่ยวกับเฮนสดี คัสสิเรอ จากงานสำคัญ 3 เรื่อง คือ John Ibbett, "Ernst Cassirer," *Radical Philosophy* 12 (Winter, 1975), pp 24-5 ; Frank N. Magill, Ian P. McGreal, and Others (eds.), "The Philosophy of Symbolic Forms," *Masterpieces of World Philosophy in Summary Form* (New York : Harper & Row, Publishers, Inc., 1961, pp. 850-56. และ P.A. Schilpp (ed.), *The Philosophy of Ernst Cassirer* (New York, 1946)

หนังสืออ้างอิงอื่น ๆ ที่สำคัญมี Ernst Cassirer, *The Philosophy of Symbolic Forms*. Trans. R. Manheim. 3 Vols (New Haven : Yale University Press, 1953) ดูโดยเฉพาะคำนำของ C.W.Heldel ใน Vol.1 ; Ernst Cassirer, *An Essay on Man : An Introduction to a Philosophy of Human Culture* (New Haven : Yale University Press, 1944) ; Ernst Cassirer, *The Myth of the State* (New Haven : Yale University Press, 1946) ; Ernst Cassirer, *Substance and Function, and Einstein's Theory of Relativity*. Trans.

W.C. Swabey and M.C. Swabey. New York : Dover Publication, 1953 ; W.H. Walsh, *Kant's Criticism of Metaphysics* (Chicago : The University of Chicago Press, 1975) ; H.J. Paton and R. Kibler (eds.) *Philosophy and History : Essays Presented to Ernst Cassirer* (New York, 1964) ; Pradon Tilly, *The Specious Past : Historians and Other* (Massachusetts : Addison-Westley Publishing Co., 1972) ; R.G. Collingwood, *The Idea of History* (New York : Oxford University Press, 1956) ; J. Lukacs, *Historical Consciousness : or the Remembered Past* (New York, 1968)

ผู้เขียนขอขอบคุณคุณศรีศรี เป้าเหลืองทอง วิจารณ์บทความในเบื้องต้น อีกทั้งยังรู้สึกเป็นเกียรติที่ศาสตราจารย์เสฐียรพงษ์ วรรณปก ให้ความสำคัญกับคำอธิบายแก่ความเข้าใจ โดยสติปัญญาของผู้เขียนสุดท้าย ผู้เขียนประทับใจมากที่อาจารย์กรณีการแต่ง ได้ใช้เวลาขัดเกลาภาษาและสำนวนบางตอนให้เหมาะสม

ผลงานของคัสสิเรอที่สำคัญทั้งหมด

- Cassirer, Ernst . *An Essay on Man : An Introduction to a Philosophy of Human Culture*. New Haven : Yale University Press, 1944.
- _____ . *The Logic of the Humanities*. Trans. C.S.Howe. New Haven : Yale University Press, 1944.
- _____ . *The Myth of the State*. New Haven : Yale University Press, 1946.
- _____ . *The Philosophy of Symbolic Forms*. Trans. R.Manheim. New Haven : Yale University Press, 1953.
- _____ . *The Philosophy of the Enlightenment*. Trans. F.C.A. Koelln and J.P.Pattegrove. Princeton : Princeton University Press, 1951.
- _____ . *The Question of Jean-Jacques Rousseau*. Trans. and ed. P.Gay. Bloomington : Indiana University Press, 1963.
- _____ . and others (ed.). *The Renaissance Philosophy of Man*. Chicago : University of Chicago Press, 1948.
- _____ . *Rousseau, Kant, Goethe : Two Essays*. Trans. J.Gutmann and others. Princeton : Princeton University Press, 1963.
- _____ . *Substance and Function, and Einstein's Theory of Relativity*. Trans. W.C.Swabey and M.C.Swabey. New York : Dover Publication, 1953.